

Vinder af nobelpris har en blind vinkel

Børsen den 12 oktober 2017

Mandag annoncerede Sveriges Riksbank, at Richard Thaler fra University of Chicago modtager dette års Nobelpris i økonomi. Thaler er en af de centrale figurer i adfærdsøkonomi, et felt, der har udviklet sig stærkt de seneste 20 år, og der er voksende politisk og offentlig interesse for. Der er stor enighed om, at Thalers Nobelpris er velfortjent, men hans forskningsfelt har et problem: Det store flertal af adfærdsøkonomer har en blind vinkel.

Adfærdsøkonomer interesserer sig for økonomisk adfærd, der umiddelbart ser irrationel ud.

Feltet er derfor blevet et vigtigt supplement til mere almindelig økonomisk analyse, hvor man antager, at folk er rationelle og bruger al den information, de har, for at gøre det, de opfatter som bedst.

Nogle af de typiske adfærdsemner er f.eks., hvordan folk ikke altid kan styre sig og har kognitive begrænsninger, der forhindrer dem i helt at forstå de situationer, de handler i. Thaler har blandt andet skabt sit navn på studier, der har peget på, at aktiehandlere heller ikke altid opfører sig rationelt.

Adfærdsøkonomi åbner således op for en ny forståelse af såkaldte markedsfejl, og forskere i feltet har foreslået en række nye politiske tiltag for at afhjælpe de private fejl. Det gælder i særlig grad Richard Thaler og hans kollega Cass Sunstein.

Det er i deres forståelse af politiske processer, at den store, blinde vinkel ligger. Problemet blev dokumenteret af den fine svenske økonom Niclas Berggren for fem år siden. Berggren viste omhyggeligt, at alle de adfærdsøkonomer, der foreslog ny regulering eller andre tiltag, antog, at politikere og embedsmænd aldrig lider af de adfærdsproblemer, der skaber de private fejl. De antog også - med kun tre undtagelser - at politikere automatisk gør det rigtige for samfundet

Flere studier bekræfter Berggrens hovedpointe: Adfærdsøkonomi som felt ignorerer centrale indsigter i politisk adfærd i f.eks. public choice: Politikere laver fejl på længere sigt for at holde sig umiddelbart populære, påvirkes af særinteresser og ignorerer ofte store omkostninger, som ikke påvirker dem selv eller de vigtigste vælgere.

De sidste 50 år har derfor givet stor viden om regeringsfejl og de omkostninger, politiske indgreb typisk skaber.

Modsat privatpersoner og firmaer gentager politikere også ofte deres fejl og lærer ikke af deres adfærdsproblemer, fordi de ikke selv bærer omkostningerne ved dem.

Det særlige problem er således, at mens Richard Thaler og andre har taget store skridt fremad mod at forstå kognitivt begrænset privat adfærd, har feltet som helhed taget et stort skridt tilbage, når det gælder forståelsen af politisk adfærd.

Følger man de mange nye forslag fra adfærdsøkonomer til, hvordan man kan forbedre folks private markedsadfærd, løber man derfor en risiko for at få gammeldags regeringsfejl ud af det.

Christian Bjørnskov